

Projekty řešené v roce 2013

Projekty nové

Mgr. Vilém Zábranský, Ph.D.

Být měšťanem. Městské subpopulace, kultura a sociální vazby od počátku novověku do 19. století (2013 – 2015)

Zamýšlený projekt si klade za cíl podchytit nejrůznější projevy měšťanství a měšťanské kultury a stejně tak i charakter vnitřně diferencované společnosti v kontextu sociálních vztahů a vazeb v raně novověkých městech s přesahy do pozdního středověku a na druhou stranu do 19. století.

Konkrétní kroky k naplnění tohoto cíle jsou:

Rok 2013

- a) provedení kritické analýzy dosavadních přístupů k nahlížení na identitu a identifikaci v kontextu sociálních vazeb ve společnosti, rešerše české a zahraniční literatury
- b) formulování společného systematického metodologického přístupu s ohledem na specifika pramenné základny v případě českých měst (zejména severočeských a západočeských) ve sledovaném období
- c) základní pramenná heuristika v rámci příslušných archivních pramenů městské a další provenience
- d) výjezdy členů realizačního týmu do archivů, zahraničních knihoven a na některé konference dotýkající se řešené problematiky
- e) v průběhu roku proběhnou tři pracovní setkání určená zejména participujícím studentům, na kterých budou seznámeni se základním metodologickým přístupem k řešení problému

Rok 2014

- a) rešerše české a zahraniční literatury
- b) základní pramenná heuristika v rámci příslušných archivních pramenů městské a další provenience, vytvoření základní typologie pramenné báze pro řešení projektu a soupisu dostupných dat
- c) v průběhu roku proběhnou dvě pracovní schůzky nad metodologickými problémy tématu
- d) uspořádání pracovního semináře, na kterém budou prezentovány dílčí výsledky projektu
- e) výjezdy členů realizačního týmu do archivů, zahraničních knihoven a na některé konference dotýkající se řešené problematiky
- f) publikace části dosažených výstupů

Rok 2015

- a) kritické zhodnocení užitého přístupu a zdrojů využitelných dat

- b) zpracování a propojení okruhů problematiky v kontextu nahlížení na individuální a kolektivní identitu v rámci raně novověké městské společnosti
- c) v průběhu roku proběhnou dvě pracovní schůzky nad metodologickými problémy tématu
- d) výjezdy členů realizačního týmu do archivů, zahraničních knihoven a na některé konference dotýkající se řešené problematiky
- e) publikace souhrnných studií k problematice

Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr. – hlavní řešitel

PhDr. Pavel Hynčica, Ph.D., - spoluřešitel

Proměny stranických systémů ve státech střední Evropy. Česká republika, Slovensko, Německo a Rakousko v komparaci (2013 – 2014)

Práce bude založena na popisu a analýze stranických systémů České republiky, Slovenska, Německa a Rakouska a jejich zasazení do hlubšího historického, socioekonomického a kulturně geografického kontextu sledovaných zemí. Předmětem zájmu navrhovaného vědeckého projektu je problematika komparace formování a vývoje stranických systémů v zemích střední Evropy, konkrétně dvou německy mluvících zemí, ve kterých se od druhé poloviny 20. století do současnosti kontinuálně rozvíjel pluralitní stranickopolitický systém, tedy Německa a Rakouska, a ve dvou státech bývalého Československa, České a Slovenské republiky, které od roku 1989 procházely procesy politické a ekonomické transformace. Cílem připravovaného výzkumu je podchytit historické, společenské a kulturně-geografické průniky na straně jedné a odlišnosti na straně druhé u zmíněných čtyř zemí. Zadáání projektu koresponduje s Dlouhodobým záměrem FF UJEP na léta 2011-2015.

Důraz bude kladen na zachycení proměn a vývojových trendů v procesu formování stranických - systémů těchto zemí střední Evropy. Pozornost bude věnována zachycení dlouhodobě kontinuálních prvků v procesu formování stranických systémů SRN a Rakouska v období do konce 20. století na straně jedné a složitých a rozporuplných jevů, které byly charakteristické pro proces formování stranických systémů České republiky a Slovenska v podmínkách politické a ekonomické transformace na straně druhé. Projekt tak bude sestávat do značné míry ze dvou paralelních bloků, které však budou následně propojeny do jednoho tematického celku, ve kterém bude předmětem zájmu podchycení a analýza shodných nebo podobných jevů, které jsou v souladu s historickými, socioekonomickými či kulturně geografickými průniky v geografickém areálu střední Evropy a které zohledňují zejména soudobé evropeizační tendence pozorovatelné v důsledku působení Evropské unie a případně i jiných mezinárodních organizací.

Konečně bude pro zkoumání dané problematiky charakteristický zvláštní zřetel k vývojovým trendům posledních let ve zkoumaných zemích. V české a slovenské politice přestávají být témata charakteristická pro období přechodu k demokracii určujícími faktory pro utváření politické scény. Ve všech zkoumaných zemích můžeme pozorovat nové politické a společenské jevy (globalizace, ekonomická krize, krize politických elit, oslabování voličské loajality, nárůst apatie vůči politickým stranám atd.), které přispívají k narušování tradičních vzorců politického

a volebního chování a s tím spojený nástup nových politických subjektů přispívá k proměně charakteristických rysů zkoumaných stranických systémů.

Stěžejním tematickým pilířem navrhovaného výzkumu bude problematika dílčích komparací ideově spřízněných politických subjektů. Tomuto tématu je v posledních letech věnována pozornost v souvislosti s upevňováním „evropské dimenze“ stranické politiky v jednotlivých zemích. Politickou realitou je spolupráce ideově spřízněných politických subjektů institucionalizovaná v podobě evropských stranickopolitických uskupení. V tematických oddílech věnovaných dílčím komparacím ideově spřízněných politických subjektů bude pozornost věnována jejich obsahové a programové náplni, a dále komparaci zmíněných subjektů po stránce organizační a z hlediska jejich postavení v systému kooperačně-konkurenčních interakcí ve stranickém systému příslušné země.

PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D.

Za svojí ideou, za svým cílem (1939-1989) (2013 – 2015)

Naši předci byli vystaveni těžkým dějinným zkouškám v minulém století. Doba jim nepřála, do jejich životů zasáhly dva totalitní režimy, které zásadním způsobem proměnily českou společnost. Osudy lidí byly bohaté, rušné a plné zvrátů. V novodobých českých dějinách je přitom nemálo osobností, s jejichž jménem – a zvláště pak činy – se některé generace téměř mýjely. Většinou to byly postavy, které se svým životem a postoji vymykaly ideologii, jež se nad českou historií rozprostřela po březnu 1939 a zejména po únoru 1948. Jména těchto mužů a žen se nevešla do oficiálního výkladu, který si totalitní režim „upravoval“ podle aktuálních dobových potřeb, byla vytlačována na samý okraj, zamlčována až do úplného zapomnění. Česká a zahraniční historiografie již výrazně zmírnila tento tíživý deficit, ale zůstává ještě nespočet různých aktivit, jimž dosud nebyla věnována dostatečná pozornost. Cílem našeho projektu je proto zmapovat působení neohrožených lidí v období nacistické okupace a v proměnách komunistického režimu v Československu. Kdo a jakými prostředky se postavil proti bezpráví? Jaká byla jejich motivace? Jak vypadala konkrétní činnost? Jak vysokou daň zaplatili za své počínání? Jak to změnilo jejich životy a životy blízkých? A na druhé straně jakým způsobem totalitní režimy postupovaly proti svým ať již skutečným nebo domnělým oponentům? Jak vypadal bezpečnostní aparát, kdo v něm působil, jakými způsoby se režim snažil držet u moci?

Součástí projektu je i část věnovaná orální historii - odchází generace první republiky, která zažila nacistickou okupaci a druhou světovou válku a proměny komunistického režimu. Stále ještě žijí lidé s pohnutým osudem, často nedocenené a pozapomenuté osobnosti, neprávem opomíjené. Právě těmito lidmi se projekt snaží dát prostor, aby sdělili své individuální prožitky, postoje a názory. Jak prožívali historické události? Jak o nich smýšleli? Jak a čím byli formováni a ovlivňováni?

Jejich pohled bude pohledem z druhé strany, neboť v totalitních režimech neexistovala pluralita pramenů, převažovaly dokumenty státní a stranické provenience, které zaznamenávaly jen takové události, které jejich původci považovali ze svého hlediska za důležité a významné. V rámci projektu bude zaznamenáno 8 životních příběhů pamětníků (DVD). Svědectví pamětníků bude využito i pro výstavu „Jak se žilo za Husáka. Každodenní život v 70. a 80. letech“ v Muzeu města Ústí nad Labem.

To jsou jen některá témata projektu, který se zabývá tragickým a složitým obdobím našich moderních dějin. České dějiny minulého století jsou komplikovanými dějinami, nezbyvá než o nich přemýšlet a klást otázky.

Postup řešení grantu.

2013

Na počátku roku budou vymezeny základní badatelské úkoly, zhodnoceny možnosti a podrobně vymezeny tematické okruhy výzkumu. Jednotliví autoři provedou heuristiku a začnou se studiem dosud publikovaných domácích a zahraničních odborných prací. Současně započne archivní výzkum, který bude v prvním půldruhém roce stěžejní činností – a to jak v tuzemských archivech (Národní archiv, Vojenský historický archiv, Archiv bezpečnostních složek, archivy spadající pod SOA Litoměřice, Plzeň a České Budějovice apod.), tak v zahraničních (Bundesarchiv Berlin, Landesarchiv Dresden apod.). V návaznosti na to budou připraveny dílčí publikační výstupy v recenzovaných odborných časopisech a v kolektivních monografiích z vědeckých konferencí. Příprava a realizace metodologického kolokvia (zimní semestr akademického roku 2013/14).

2014

Bude pokračovat archivní výzkum ve výše uvedených intencích v souladu se studiem domácí a zahraniční odborné literatury řešiteli grantu. Proběhne nákup hmotného materiálu a odborné literatury potřebné k realizaci grantu. Budou publikovány výstupy v recenzovaných odborných časopisech a v kolektivních monografiích z vědeckých konferencí. Především bude probíhat příprava jednotlivých studií pro kolektivní monografii. Na zimní semestr akademického roku 2014/2015 bude připraveno a realizováno bilanční kolokvium, určené pro představení výsledků jednotlivými řešiteli. Mgr. Markéta Brožová zpracuje studii věnovanou undergroundu v období normalizačního Československa, Mgr. Josef Hurt a Mgr. Martin Flosman se zaměří na církevní problematiku ve 40. a 50. letech v českých zemích, přičemž výstupem bude opět studie od každého z autorů, Mgr. Petr Karlíček zpracuje studii s tematikou dobové propagandy, Mgr. Lukáš Kopecký sepíše studii mapující proměnu českého venkova, Mgr. Dalibor Krčmář a Mgr. Jan Vajskebr svou pozornost zaměří na perzekuci a odboj za nacistické okupace, Mgr. Martina Popová, Mgr. Martin Tichý a Adam Zítek zpracují studie s tematikou odboje a odporu proti komunistickému režimu v Československu.

2015

V průběhu prvního čtvrtletí roku bude dokončen výzkum a práce na odborných studiích kolektivní monografie, tak, aby mohly být jednotlivé výstupy předány k oponentnímu řízení. Vydání kolektivní monografie s pracovním názvem *Za svoji ideou, za svým cílem (1939-1989)* (edd. M. Veselý – J. Rokoský, cca. 450 stran).

Projekty pokračující

Šimsa, Martin, PhDr., Ph.D.

**Česká praktická filosofie
(2012 – 2013)**

Cílem projektu je analyzovat, nově interpretovat a přiblížit odborné i laické veřejnosti důležité české myslitele a témata. Projekt je zaměřen na českou praktickou filosofii, které bohužel není věnována taková pozornost, jakou by si zasloužila. Praktickou filosofii se myslí filosofická orientace na praxi, tedy etické, společenské a politické jednání, které kladli do popředí zkoumaní čeští myslitelé. Naši myslitelé prostřednictvím svého filosofování ukazovali, že každá filosofie má své etické, společenské a politické předpoklady i důsledky. Jednotliví autoři i směry budou zasazeny do širšího filosofického a politického kontextu a díla budou zkoumány v rámci minulého i současného kontextu. V prvním roce se zaměříme především na filosofii Ladislava Hejdánka, ve druhém roce na další klíčové české myslitele i filosofické směry.

1. rok bádání

V rámci projektu se zaměříme na výklad etické a politické filosofie Ladislava Hejdánka a na její zasazení do širšího kontextu současné české filosofie jako nedílné součásti západní filosofie. Zvláště budou zkoumány klíčové Hejdánkovy pojmy a projekty, které se týkají současné filosofické, etické, společenské a politické praxe. Jedná se o pojmy pravdy, víry, kritiky, předmětnosti a nepředmětnosti, události, subjektu, vztahu filosofie a teologie, filosofie a umění, lidských práv a demokracie.

2. rok bádání

Ve druhém roce projektu budeme vedle filosofie Ladislava Hejdánka zkoumat i praktickou filosofii Hejdánkových učitelů a předchůdců, tedy T.G.Masaryka, Emanuela Rádla, J.B.Kozáka, Boženy Komárkové a Jana Patočky a filosofii českých myslitelů, kteří rozvíjeli podobné nebo i odlišné filosofické koncepty naší společnosti a našeho světa, konkrétně bychom se zaměřili na filosofii Josefa Šafaříka, Václava Havla.

Kontext

Hejdánkova a česká praktická filosofie budou zkoumány v širším kontextu západní filosofie a teologie, tedy budou zkoumány židovské a křesťanské kořeny a inspirace, kritický racionalismus, fenomenologie, hermeneutika, kritická teorie, procesuální filosofie i filosofie náboženství. Také bude zkoumán vliv Hejdánka a dalších myslitelů na povahu a směřování Charty 77 a vztah s kulturní a politickou emigrací ve Francii i dalších zemích ve vztahu k české praktické filosofii.

Rozvoj katedry politologie a filosofie

Projekt je v souladu s dlouhodobým plánem rozvoje filosofické fakulty UJEP v letech 2011-2015, kde se výslovně píše o rozvoji českého politického myšlení a je to jedno ze stěžejních výzkumných i pedagogických témat katedry politologie a filosofie. V prvním roce se zaměříme především na Hejdánkovu filosofii (Profesor Hejdánek obdržel čestný doktorát od UJEP v minulém roce a bude mu 85 let), ve druhém roce se zaměříme na širší český i západní kontext, na další české autory. Projekt přispěje k hlubšímu poznání autorů a témat, které budeme zkoumat a ke zkvalitnění přednášek i seminářů, v nichž se česká filosofie i české politické myšlení probírá.

Domácí a zahraniční spolupráce

Budeme spolupracovat s předními českými a zahraničními pracovišti a badateli, kteří se na problematiku zaměřují – B.Lowenstein, Š.Lowensteinová – Berlín, J.Rupnik – Paříž, T.Hermann

– Sbírkový a dokumentační fond E.Rádl, Univerzita Pardubice – podobně zaměřené pracoviště, Filosofický ústav AV ČR v Praze, na Slovensku bude zkoumání myšlení Kusého a Šimečky a vztah české a slovenské praktické filosofie. Polsko: Navázání spolupráce s Univerzitou Jagelloňski v Krakově –ohlas a recepce fenomenologie Patočky a Charty 77 (dr.Kroupa) Spolupráce povede k obnovení a posílení vztahu katedry politologie a filosofie s předními českými, slovenskými i zahraničními pracovišti, které se těmto tématům věnují, což přispěje k dobrému jménu katedry, filozofické fakulty i naší univerzity.

Vilém ZÁBRANSKÝ, Mgr.

Referenční báze dokumentárních dat pro výzkum a praktické řešení problematiky geomorfologických hazardů (2012 – 2013)

Hlavním cílem projektu je vytvoření referenční báze dokumentárních dat pro studium geomorfologických hazardů s důrazem na modelový region na dolním toku Labe (okres Mělník, Litoměřice, Ústí nad Labem).

Konkrétní kroky k naplnění tohoto cíle jsou:

Rok 2012

- (i) vytvoření soupisu dostupných dokumentárních proxy dat o krajině pro sledované období (pozdní středověk-1950) – archivní práce, vnitřní a vnější kritika pramene;
- (ii) excerptce dat o geomorfologických hazardech v modelovém území z těchto zdrojů – terénní šetření, archivní práce;
- (iii) zpracování historicko-geomorfologické restrospektivy geomorfologických hazardů pro modelové území - vytvoření časových řad a analýza prostorové distribuce hazardů v prostředí geoinformatických systémů;

Rok 2013

- (i) zpracování historicko-geomorfologické restrospektivy geomorfologických hazardů pro modelové území - vytvoření časových řad a analýza prostorové distribuce hazardů v prostředí geoinformatických systémů (pokračování);
- (ii) provedení kritických analýz retrospektivy: analýza koincidence eventů zaznamenaných ve zdrojích různé prostorové úrovně a různého typu (stacionární a kontinuální) – kvalitativní analýza a geostatistická analýza koincidence;
- (iii) test využití dokumentárních dat pro kalibraci a validaci modelů náchylnosti území ke geomorfologickým hazardům – geostatistické modelování (statistické a heuristické modely) v GIS;
- (iii) kritická typologie zdrojů dokumentárních dat a doporučení pro jejich využívání ve výzkumu a mitigaci geomorfologických hazardů v Česku.

Doplňující údaje:

- jedná se o **mezifakultní projekt** – koncepcí projektu vyžaduje společné zapojení odborníků na problematiku geomorfologických hazardů, historické krajinné ekologie a historické heuristiky; projekt koncepčně navazuje na připravovaný standardní projekt GA ČR z roku 2011;

- projekt zahrnuje **spolupráci s odborníky z Ústavu struktury a mechaniky hornin AV ČR, v.v.i.** (RNDr. Jan Klimeš, Ph.D.), odměňovanými formou DPP;
- v rámci projektu bude realizována **mezinárodní spolupráce** s německou stranou – TU Dresden, Philosophische Fakultät, Institut für Geschichte (spolupráce navázána již v minulosti), neboť dokumentární data pro studované území Ústecka vznikala v minulosti v německy mluvícím prostředí; pro diskusi a prezentaci výsledků budeme usilovat o navázání spolupráce s italským CNR-IRPI, zaměřujícím se na dokumentární data ve výzkumu přírodních hazardů;
- téma projektu, tedy problematika využití dokumentárních dat k retrospektivní analýze přírodních (geomorfologických) rizik, **je v souladu s prioritními směry výzkumu** (aplikovaná a environmentální geografie) **uvedenými v Dlouhodobém záměru PŘF UJEP** na léta 2011-2015.

doc. Ing. Havlíček Aleš Ph.D.

Lidská práva: dějinné koncepce a systematický výklad (2012 – 2014)

Cílem předloženého projektu je v souladu s dlouhodobým záměrem katedry politologie a filosofie podat ucelený pohled na vznik a vývoj fenoménu lidských práv a kriticky analyzovat aktuální diskusi na toto téma. Zároveň je cílem vytvořit prostor, ve kterém bude možné vést diskusi o původu lidských práv, jejich významu a roli, kterou pro dnešní společnost představují, aby se lidská práva nestala jen prázdným pojmem ve společnosti. V neposlední řadě jde o navázání na právě ukončený grant o svobodě (Svoboda a otroctví od antiky po současnost), tedy o pokračující analýzu hlavních témat politického myšlení o demokracii.

V rámci oboru Politická filosofie, jehož profilace je v rámci ČR unikátní, chceme pokračovat v tradici naší fakulty, která se ve své činnosti zaměřuje na původní badatelskou činnost a zároveň se snaží vytvářet podmínky pro co nejširší přístup k vysokoškolskému vzdělání. Otázka lidských práv je jedním z nejdůležitějších témat politické filosofie a právě lidská práva můžeme chápat jako jeden ze základních pilířů výše zmiňovaného oboru. Náš výzkum o lidských právech a výsledné publikace mohou pomoci dalším studentům, a to nejen oboru Politické filosofie. Výsledky našeho bádání, jak doufáme, budou sloužit nejen studentům humanitních oborů, ale také odborné a laické veřejnosti.

Výzkumná činnost projektu je rozvržena do tří let. **První rok** se zaměříme na dějinný vývoj myšlenky lidských práv. Již na základě osvědčeného modelu uskutečníme nejprve na jaře čtení textů k dějinnému pojetí lidských práv a na podzim uspořádáme konferenci, na níž budou předneseny referáty k problematice lidských práv v jednotlivých dějinných obdobích (čtení textů se uskuteční v dubnu či květnu 2012, konference v listopadu 2012). Na jarním čtení budou čteny a diskutovány základní texty k problematice lidských práv, spolu se sekundární literaturou. Spoluřešitelé si připraví referáty ze sekundárních textů. Podzimní konference bude výslednicí práce na projektu a tohoto symposia a měla by představit v pracovní verzi texty, které pak budou součástí kolektivní monografie. Její vydání se uskuteční v roce 2013.

Druhý rok grantového projektu se chceme tematicky zaměřit na diskusi o lidských právech ve 20. a 21. století. Tentokrát již nepůjde o dějinné zpracování, nýbrž o systematické pojetí lidských práv, tak jak je známo v podobě otázky „Jsou lidská práva přirozená?“. Vedle diskuse

na toto téma je toto období zajímavé také tím, že lidská práva se stávají pozitivními zákony společnosti a tematika lidských práv začíná zasahovat nejen do oblasti politické filosofie, ale i do sociologie, právní vědy, politologie, práva či historie. Problematika lidských práv je tedy aktuálním tématem, proto v našem grantu budeme spolupracovat s odborníky z různých státních i nestátních organizací, jejichž působení spadá pod otázku lidských práv. Tato část našeho projektu se zaměří zejména na strukturalizaci lidských práv a jejich postavení v moderní společnosti, jakožto jejího neodlučitelného spoluutvářejícího prvku.

V druhém roce projektu se uskuteční jedno tematické symposium (červenec 2013) a podzimní konference (listopad 2013). Tematické symposium bude přípravou pro konferenci a budeme na něm číst hlavní texty systematicky zpracovávající problém lidských práv. Na konferenci pak budou předneseny příspěvky, které po zpracování připomínek autory budou začleněny do kolektivní monografie, která vyjde v roce 2014. Konference by měla vytvořit prostor pro názorovou diskusi odborníků z různých oborů o problematice lidských práv. V průběhu druhého roku projektu bude publikována kolektivní monografie k lidským právům v dějinné perspektivě.

Třetí rok projektu je určen pro přípravu a publikování druhé kolektivní monografie na téma lidských práv jako práv přirozených. Tato publikace bude tvořena souborem studií reagujících na současnou diskusi o lidských právech a popisujících postavení lidských práv ve 20. století a v současnosti. Studie budou vycházet z referátů, přednesených na tematické konferenci uskutečněné v předešlém roce grantového projektu.